

Verzetshelden of plunderaars?

Het huis waar het burgemeestersechtpaar Remmert woonde.

Tragische oorlogsdood Geldermalsense jongemannen

Teunis Kruisen (*1900) was ovenbouwer bij de Chamotte-Unie in Geldermalsen. Hij trouwde op 15 juni 1938 in Geldermalsen met Anna Maria van

Gelderden (1900-1951) en woonde op de Burgemeester Verweijlaan in Geldermalsen. Ze hadden samen vijf kinderen.

De ouders van Cornelis de Bruin waren Zweer de Bruin (*1892-1921) en Anthonia van Gelderen (*1894-1943). Ze kregen samen vier kinderen w.o. de in 1920 geboren Cornelis. Deze "Kees" trouwde in 1942 met Margaretha "Greet" de Jong (1922-2002). Ze woonden op de Geldersestraat in Geldermalsen en kregen samen twee dochters.

De ouders van Dirk Johannes van Geldermalsen waren de uit Geldermalsen afkomstige bosarbeider Dirk Johannes de Gram (*1885-1972) en Wilhelmina "Mien" van Gelderen (*1897-1973). Ze trouwden op 5 november 1920 in Geldermalsen. Ze kregen in 1921 één zoon. Ze woonden op de Klepel in Geldermalsen.

Dolle dinsdag

Door het gerucht dat de Geallieerden al bij de Nederlandse grens stonden, vluchtten veel Duitse soldaten en NSB'ers op deze zogenaamde, Dolle Dinsdag 5 september 1944 uit Geldermalsen. Volgens diverse familieleden van het bovengenoemd trio en familie van een plaatselijk bekende verzetstman, zou aan de vooravond van deze overhaaste vlucht het volgende zijn gebeurd:

„Anna, de vrouw van de NSB-burgemeester J.F. Remmert, zou tegen haar huishoudster Teuntje van Zandwijk uit Erichem gezegd hebben dat ze de

spullen die zij niet met zich mee konden nemen, mocht hebben. Teuntje riep de hulp in van haar vriendje Arend de Gram. Deze vroeg of zijn neef Kees de Bruin en oom Teunis Kruisen, die ook hulp kreeg van zijn oudste zoon, hen wilden helpen om de spullen uit het huis te halen. Dit gebeurde met behulp van een handkar. Ook levende have was een prooi, want het geitje van de dochters van de burgemeester werd ook meegenomen.

Na enkele dagen keerden de burgemeester en de Duitse soldaten echter weer terug naar hun standplaats. De burgemeester bemerkte dat zijn huis helemaal was leeggehaald en ging verhaal halen bij de huishoudster en eiste alle huisraad weer terug. Hij ging daarbij door het lint en sloeg een sierstuk van haar schoorsteenmantel. Daarop diende Teuntje een klacht in bij de plaatselijke Feldgendarmarie. Deze onderzocht de zaak en bedreigde o.a. Anna Maria van Gelderen en sloeg haar tot bloeden toe met een revolver in haar gezicht, dit onder toezicht oog van haar 14-jarige zoon.

Burgemeester Remmert en de Feldgendarmarie spraken van plundering en al snel was duidelijk wie hierbij betrokken waren. Kees de Bruin en Arend de Gram gaven zich al spoedig aan. Teunis Kruisen dook echter onder bij familie in Erichem.

De huishoudster had bij reclamatie van de burgemeester beloofd alle meegenomen huisraad terug te brengen, maar volgens familieleden van de geëxecuteerden waren sommige spullen alweer vergeven en kon ze haar belofte geen gestand

doen. Bijna alle meubelstukken werden teruggevonden, maar ondergoed, linnen en textiel bleken in de tussentijd al van hand tot hand gegaan en niet meer te traceren.

Omdat Teunis zich nog niet bij de politie had gemeld, werd de vrouw van Kees de Bruin gegijzeld, waarop Teunis zich tenslotte op 25 oktober 1944 ook bij de Feldgendarmarie meldde.

Het trio werd de volgende dag onder begeleiding van de plaatselijke politiemann Wildschut per auto naar Utrecht overgebracht. Deze agent heeft ze bij een sanitaire stop bij de pont in Beusichem nog de raad gegeven dat ze moesten vluchten. De mannen vertelden hem dat ze niets verkeerd hadden gedaan en dat ze in Utrecht ook zouden verklaren.

Blijkbaar maakte hun verklaring geen indruk, want nog op diezelfde 26 oktober 1944 zijn ze rond 17.00 uur in de Deutsche Untersuchungs- und Strafgefängnis Wolfenplein in Utrecht geëxecuteerd.

De vrouw van Kees de Bruin, Greet, werd voor straf voor onbeaalde tijd uit het dorp verbannen. Zij zag echter kans onder te duiken. Haar tweede kindje Cornelia Anthonia werd drie maanden na het overlijden van Kees geboren, maar stierf kort daarna en werd illegaal op de begraafplaats in Geldermalsen begraven. De precieze plaats hiervan kon later niet meer worden achterhaald.

De drie geëxecuteerden werden in Utrecht begraven, maar op verzoek van de familie in juli/augustus 1945 weer herbegraven te Geldermalsen. Om uitsluitel te geven dat het de juiste personen betrof, moesten zij de stoffelijke overschotten na tien maanden nog wel even identificeren.

TBC

Tot overmaat van ramp kreeg de vrouw van Teunis Kruisen door uitputting en ondervoeding in 1945 TBC en zou ruim zes jaar verpleegd

worden in een soort tent achter de Barbaraziekentent in Culemborg. Tenslotte overleed ze in januari 1952. De nog jonge kinderen van

Teunis verbleven ruim drie jaar in een weeshuis te Apeldoorn, maar werden rond 1948 liefderijk opgenomen in het gezin van "Mien" van Gelderen, wiens enige zoon Arend ook was geëxecuteerd. De grafzerk van haar en haar man op de algemene begraafplaats in Geldermalsen maakt nog melding van „lieve pleegouders”.

De ellende voor de familie Van Gelderen was nog niet compleet: de vierde zus Johanna van Gelderen was getrouwd met de uit Buurmalsen afkomstige Mattheus van der Pol. Hij overleed in 1943 aan een zware longontsteking tijdens zijn Arbeitseinsatz in Witten te Duitsland.

Dat ook deze NSB-burgemeester geen 'schone handen' had, bleek uit een passage van het verslag van de rechtszitting tegen hem in januari 1947: „De geheele Betuwe was echter oorlogstooneel en iedereen dag trokken de Duitsers er door en sloegen hun kwartier op. De ambtswoning van den burgemeester van Geldermalsen is 'n woning met 14 kamers en verdachte kon niet alles zelf meubileren. Er werden hooge Duitse officieren ingekwartierd en die zeiden tegen Remmert: 'Als U niet zorgt voor meubilair, zullen we het zelf halen'. Hij heeft het toen zelf gehaald om erger onheil voor de burgers te voorkomen. Remmert heeft uitdrukkelijk tegen zijn eerste huishoudster en haar zoon gezegd, dat ze voorzichtig moesten zijn met die meubelen, omdat ze later weer aan de eigenaren moesten worden teruggegeven. Ja, hij heeft zelfs in de laatste oorlogsmoedanten doen aanpakken, dat iedere inwoner de vreemde meubels moest inleve-

ren.....”

Na de oorlog werden NSB-burgemeesters tot gevangenisstraf veroordeeld. Burgemeester Remmert werd tot negen jaar cel veroordeeld en zat er daarvan vijf uit. Hij is niet veroordeeld voor zijn betrokkenheid bij de executie van genoemd trio. Het bleek moeilijk te bewijzen dat de vrouw van de burgemeester toestemming had verleend aan huishoudster Van Zandwijk om spullen uit het burgemeestershuis te halen. Naar alle waarschijnlijkheid heeft zij de goederen door het trio laten wegnemen, omdat ze vermoedde dat het burgemeestersgezin niet terug zou keren. „Als zij het huisraad niet zou laten weghalen, deden dat andere dorpsgenoten dat wel. Ze had wel permissie om voor de kleine huisdieren te zorgen, terwijl het gezin gevlucht was.”

Sporen

Merkwaardig is wel dat de toenmalige waarnemend burgemeester uit Geldermalsen op 30 november 1945 het volgende naar het secretariaat van H.M. de Koningin schreef: „De geëxecuteerden zijn het slachtoffer geworden van een lage streek van de familie Remmert, al behoren zij anderszins niet tot de categorie van personen, die zijn gevallen als helden, strijdend voor de vaderlandse zaak...” Het is niet bekend of deze opmerking de families ooit onder ogen is gekomen.

De Oorlogsgravenstichting ziet de gefusilleerden blijkbaar ook niet als oorlogsslachtoffer, want ze staan niet als zodanig in hun register vermeld. Hoe men ook tegen deze tragedie aankijkt, feit blijft dat de familie Van Gelderen wel buitensporig hard door oorlogsgeweld werd getroffen en bijna zeventig jaar na dato laat dat bij familieleden nog immer diepe sporen na.

Info: www.oorlogsslachtoffers-gemeentegeldermalsen.nl. Wie aanvullende informatie heeft, kan contact opnemen met Richard van de Velde: 0345-502583.